

International Journal of Public Finance
E-ISSN: 2548-0499 DOI: 10.30927/ijpf.327825
Vol./Cilt: 2 | Issue/Sayı: 1 | (2017), pp. 93 – 108
journal homepage: <http://dergipark.gov.tr/ijpf>

E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi: Tokat İli Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*

Evaluation of E-Finance Implementations in terms of Financial Principle in Taxation and A Field Research for Determination of Its Influence on Tax Compliance: The Case of Tokat Province

Gamze ÇİMEN¹

ARTICLE INFO

Received: 11.07.2017
Received in revised form: 21.08.2017
Accepted: 26.08.2017
Available online: 05.09.2017

JEL classification:
H20, H21

Keywords:
Tax Compliance and Economic, E-finance Applications, Financial Advisors

ABSTRACT

In Turkey, redefining of an information technology innovation-oriented approach accelerated during 2000s so that e-finance applications, converted into a state policy. For these policy, it is made studies by the state of public services more effective, efficient to be presented rapid and with the low costs, to improve the quality of service.

In this study the e-finance applications to been a service of e-government applications, to evaluate different aspects the contribution to provided in terms of economic policy in taxation it is examined in the framework of a survey to be made to financial advisors.

MAKALE BİLGİSİ

Alındı: 11.07.2017
Gözden geçirilmiş alındı: 21.08.2017
Kabul: 26.08.2017
Yayın: 05.09.2017

ÖZET

Türkiye’de bilişim teknolojilerinde yenilik odaklı anlayışın yeniden tanımlanması 2000’li yıllarda hız kazanmış, böylece e-uygulamalar bir devlet politikasına dönüşmüştür. Kamu hizmetlerinin devlet tarafından daha etkin, verimli, hızlı ve düşük maliyetli olmasına, hizmet kalitesinin artırılmasına ve

* Bu çalışma, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında yapılan Yüksek Lisans tezinin bir özetidir.

¹ Araş. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, E-posta: gamze.cimen@gop.edu.tr

JEL Kodu:
H20, H21

diğer ülkelerle rekabet ortamına girebilecek seviyeye ulaşılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler:
Vergi Uyum ve
İktisadilik, E-Maliye
Uygulamaları, SMMM

Bu çalışmada, e-devlet uygulamalarının bir hizmeti olan e-maliye uygulamaları farklı yönleriyle ele alınıp, vergilemede ekonomiklik ilkesi açısından sağladığı katkılar, Tokat il ve ilçelerinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci ve mali müşavirlere yönelik yapılacak olan anket uygulaması çerçevesinde incelenmektedir.

1. Giriş

İnsanlık tarihi kadar köklü bir geçmişe sahip olan verginin devlet ve vatandaş arasında kuvvetli bir bağı vardır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda küreselleşmenin ve artan nüfusun etkisiyle birlikte devletin yeni ekonomik düzen içinde üstlendiği görev ve sorumluluklar artmıştır. Bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde vergi; en önemli, ölçek itibarıyla geniş bir alana sahip ve kesin bir gelir kaynağı olması yönüyle etkili bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla devlet bu denli önemli olan gelir kaynağından vazgeçemez. Bu yüzden başarılı bir vergilemenin yapılabilmesi için devletin vatandaş ile daha sağlıklı, etkin ve iyi ilişkiler kurarak, vatandaşın vergiye olan uyumunu arttırması gerekmektedir. Vergi uyumu mükelleflerin istekli bir şekilde, vergi kanunlarının öngördüğü vergiyi zamanında, doğru tutarda beyan etmesi ve vergisini ödemesi ekinde tanımlanmaktadır. Vergi uyumu vergi idaresi, cezalar, vergi incelemeleri, sosyal ve demografik faktörler gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerin tespit edilmesi ve buna yönelik yapılacak olan çalışmalar, devletin ihtiyaç duyduğu kadar vergi geliri tahsil etmesi ve bu konuda istikrarlı olmasının sağlanmasında etkili olmaktadır.

Son yıllarda Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından, süregelen bir gelişim ve mükellef odaklı yaklaşım ilkesi doğrultusunda, ilgili kişilerce yapılacak işlemlerin daha hızlı bir sürede ve kolay bir şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla internet ve bilişim teknolojileri etkin bir şekilde kullanılarak yeni hizmet seçenekleri ile mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunun sağlanması için çalışmalar hızla artmaktadır.

2. Vergi ve Vergi Uyumunu

Maliye biliminde en önemli kamu finansman aracı ve maliye politikalarının uygulanmasında kullanılan etkin bir araç olan vergi; kamusal hizmetlerin finansmanının sağlanması ve ülke ekonomisinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik şartların gerektirdiği tedbirlerin alınabilmesi amacıyla devlete yapılan karşılıksız, zorunlu ve nihai ödemelerdir (Selen, 2011: 313).

Vergi uyumu denildiğinde mükelleflerin vergisel işlemlerine ait kayıtların doğru tutulması, vergi beyannamelerinin belirtilen sürede verilmesi, vergi borçlarının doğru bir şekilde hesaplanması ve kanunda belirtilen sürelerde ödenmesi hususunda görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri anlaşılmaktadır (OECD, 2008: 9). Vergi uyumu,

vergileme ile ilgili işlemlerin yapıldığı zamanda uygulamaya konulan vergi kanunları, ilgili yönetmelikler ve mali kararlara uygun bir şekilde vergi beyannamesinin tam ve doğru olarak belirtilmesini ifade eder (Aygün, 2012: 89). Basit bir tanımla vergi uyumu, mükelleflerin isteyerek ve severek vergi ödemesi (Saraç ve Girgin, 2013: 145), insanların vergi yasalarının öngördüğü vergiyi zamanında, doğru tutarda beyan etmesi ve vergisini ifa etmesidir (www.vergiportali.com, 11.10.2015). Silvani ve Baer (1997: 12), vergi uyumunu; *“mükelleflerin kendi öz değerlendirmeleri altında vergi ile ilgili bilgilerini zamanında ve doğru açıklaması, vergisel sorumluluklarını yerine getirmesi ve zora dayalı bir uygulama olmaksızın vergilerini tam ve zamanında ödemesi”* şeklinde tanımlamışlardır. Vergiye uyumun sağlanmasında yaşanan problemler, vergiler kadar eskidir (Andreoni ve diğerleri, 1998: 818). Bu açıdan vergi uyumu, vergi idareleri için oldukça önemli bir kavramdır (James ve Alley, 2002: 29).

Türkiye uygulamasında mükelleflerin yapacakları işlemleri daha hızlı bir sürede ve kolay bir şekilde yerine getirebilmeleri amacıyla internet ve teknolojik imkanlardan yararlanılarak; e-beyanname, e-defter, e-fatura gibi uygulamalara geçiş yapılmıştır. Yine devlet alacaklarının süratle tahsil edilmesi, vergi idarelerinin iş yükünün azaltılması, tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda daha hızlı yapılması ve mükellef hesaplarına doğru bir şekilde geçirilmesini sağlamak amacıyla e-tahsilat sistemi kurulmuştur. Kısaca bilgi teknolojilerinden yararlanılarak vergiye uyumun artırılması hedeflenmiştir (Şentürk, 2014: 135).

3. Vergilemenin İktisadi İlkeleri

Minimum maliyetle toplama ilkesi de denilen iktisadilik ilkesi, en az masraf ile en fazla vergi gelirin tahsil edilmesini (Dileyici'den aktaran, Uruş, 2014: 134), vergi dairesi ve mükellefler üzerinde oluşan vergi maliyetlerinin olabildiğince düşük tutulmasını ifade etmektedir.

İktisadilik ilkesinin sağlanabilmesi, vergileme sürecinde verginin taraflarınca katlanılan ödeme ve tahsil masraflarının (danışman, avukat, zaman, kırtasiye, personel, bina vb.) en aza indirilmesine bağlıdır. İdari yapının eksik örgütlenmesi, sistemin karmaşık hale gelmesi, bürokrasi, popülizm, yaptırımların caydırıcı olmaması gibi nedenlerden kaynaklanan bu maliyetler; vergi itaatinin artması, basit bir vergi sisteminin oluşturulması, yerinden yönetimlerin ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, bilişim ve internet teknolojilerinden de faydalanılmasıyla en aza indirilecektir. İktisadilik ilkesine uyum mükelleflerin, vergileme işlemlerinde idarenin iktisadi tutumunu görmesi nedeniyle vergi bilincinin yerleşmesine de hizmet edecektir (Demirli, 2011: 27).

İktisadilik ilkesine göre; vergi toplarken, yapılan harcamalar toplanan vergilerden düşük olmalıdır. Küçük çaplı işletmelerde ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesi için yapılan idari harcamalar, toplanan vergilerden fazla olabilmektedir. İktisadi açıdan marjinal maliyetin marjinal faydayı aşması ile ilişkilendirilerek açıklanan bu durum, devletin tutumunu değiştirebilir. Dolayısıyla

devlet, ya adalet ilkesinden sapmaya neden olan götürü vergilemeyi seçecek ya da çeşitli vergi ayrıcalıkları yoluyla bu faaliyetlerin vergilendirmesinden vazgeçecektir. Ancak mevcut durum, başlangıçta belirtilen tercih sorununu ortadan kaldırmamaktadır. Esasında geçmiş dönem uygulamaları incelendiğinde, idari ve uyum maliyetlerini azaltmak ve neden oldukları olumsuz durumu ortadan kaldırmak amacıyla çok fazla gelir sağlamayan vergilerin farklı yollarla kaldırılmasıyla, ülkelerin önemli faydalar sağladığı görülmüştür (Goode'den aktaran, Saraç, 2010: 271).

Vergileme alanında iktisadiliğin sağlanmasına yönelik daha verimli ve etkin hizmet sunulmasının sağlanması, mükellefler için hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, vergi dairelerinin daha hesap verebilir, verimli ve şeffaf bir yapıya kavuşturulması, personel iş yükünün azaltılması, yedi gün yirmi dört saat kamu hizmetiyle devlet ve vatandaş arasında etkileşimin sağlanması amacıyla, Türkiye'de e-maliye uygulamalarına VEDOP projeleriyle başlanmıştır. Bilişim ve internet teknolojilerinin gelişmesiyle doğru orantılı olarak VEDOP projesi kapsamındaki uygulamalar da adım adım geliştirilmiştir. Beyanname ve ilgili formların internet üzerinden verilmesiyle birlikte mükelleflerin vergi dairesine gitmesini gerektiren işlemler azalmış ve birçok bilgi internet üzerinden kolaylıkla gelir idaresine aktarılabilmektedir (Gerçek ve diğerleri, 2013: 57-61).

4. Bir E-Devlet Hizmeti Olarak E-Maliye Uygulamaları

Türkiye'de Maliye Bakanlığı, e-devlet uygulamalarını ilk kez ve en etkili biçimde kullanan devlet kurumlarından biridir. Vergi ve diğer alanlarda birçok proje Maliye Bakanlığı bünyesinde uygulama imkanı bulmuştur. E-devlet kapsamında E-maliye uygulamalarının vergilendirmeye yönelik; Bütçe Yönetim Enformasyon Sistemi, Say2000i, Vergi Dairesi Otomasyon Projesi; VEDOP I, VEDOP II ve VEDOP III önemli projelerdendir (Bkz. Hephaksaz, 2011; Gerçek ve diğerleri, 2013).

Gelişen internet hızı, bilgi toplama aygıtları ve internet sisteminde meydana gelen yeniliklerle birlikte vatandaşlar, işletmeler ve özellikle kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan bilgi ve hizmete yerinde hızlı bir şekilde ulaşarak internet bağlantılı bilgisayarlar yoluyla bilgi ve hizmeti merkezileştirme imkanı sağlamaktadır. Böylelikle şifre, parola gibi erişim yetkileri kapsamında kullanıcılar aynı kaynaktan tam ve doğru bilgiye erişebilmekte, karar alma süreçleri hatasız bir şekilde gerçekleşerek daha hızlı ve doğru kararlar alınmakta ve veri bütünlüğü sağlanmaktadır (Başar ve Bölükbaş, 2010: 158). Söz konusu gelişmelere gelir idarelerinin de uyum sağlaması bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu uyum zorunluluğu, mükelleflerin bilişim ve internet teknolojisi imkânlarını kullanarak gerçekleştirdikleri işlemlerin vergisel açıdan algılanması, kontrol ve takip sürecinin sağlanması ve gelir idaresinin işlemlerinde verimliliğin ve etkinliğin artırılması amacıyla kullanılması şeklinde olmaktadır. Gelir idaresi tarafından teknolojik imkânların iş ve işlemlerde aktif olarak kullanılması e-devlet çatısı altında; otomasyon uygulaması, elektronik ortamda vergi yönetimi, internete erişim, bankacılık sisteminin

kullanılması gibi kısaca e-maliye uygulamaları çerçevesinde karşımıza çıkmaktadır (Yaman, 2008: 63).

5. Araştırmanın Metodolojisi

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; e-maliye uygulamalarının kullanımının ne düzeyde olduğu, bu uygulamaların vergileme açısından uyum ve iktisadiliği ne ölçüde etkilediği, serbest muhasebeci mali müşavirlere yönelik yapılmış olan anket uygulaması ile tespit edilmeye çalışılacaktır.

5.2. Araştırma Kapsamı, Yöntemi ve Kısıtları

Araştırmanın evrenini Tokat il ve ilçelerinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavirler oluşturmaktadır. Anket uygulaması kapsamında gerekli örnek sayısı için Tokat TÜRMOB'dan Smm listesine ulaşıp bu kapsamda anketi yanıtlamaya gönüllü olan ve ulaşılabilen 136 serbest muhasebeci ve mali müşavir ile anket çalışması yapılmıştır.

Serbest muhasebeci ve mali müşavirlere yönelik uygulanan anket; katılımcıların e-maliye uygulamalarına yönelik değerlendirmelerine yönelik 7 soru, demografik bilgilerini içeren 9 soru ve 5'li Likert Tipi Ölçek ifadelerinin yer aldığı kısımda toplam 29 soru olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeklerde sorulara verilen "1" yanıtı "Kesinlikle katılıyorum", "2" yanıtı "Katılıyorum", "3" yanıtı "Ne katılıyorum ne katılmıyorum" ve "4" yanıtı "Katılmıyorum" ifadesine karşılık gelirken; "5" yanıtı ise "Kesinlikle katılmıyorum" ifadesine karşılık gelmektedir.

Anket çalışmasında yer alan e-uygulamalara yönelik birkaç likert ifadenin oluşturulmasında; Demirbaş ve diğerleri (2012), Çınar ve Güney (2012), Sevinç ve Şahin (2013), Özgen (2007) ve Saruç (2007) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır.

5.3. Güvenilirlik Analizi

Yapılan güvenilirlik testinde Cronbach Alfa α değeri 0,776 olarak bulunmuştur ve dolayısıyla yüksek derecede güvenilirlik sağlanmıştır. Sonuç % 77,6 derecesinde güvenilir olup, diğer analizlerin yapılması için uygundur.

5.4. Verilerin Analizi

Anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS İstatistik Paket programına aktarılarak verilerin doğruluğu ve tutarlılıkları incelenmiştir. Daha sonraki aşamalarda değişkenler

ve değerleri etiketlenerek analiz edilebilir hale getirilmiştir. Bu çalışma boyunca SPSS 21.00 Paket programının Frekans Analizi, Faktör analizi, T testi ve ANOVA testi istatistikleri elde edilmiştir.

5.5. Araştırma Bulguları

5.5.1. Çalışanların Demografik Özellikleri

Bu bölümde frekans analizi yapılmıştır. Anket yapılan kişiler; cinsiyet, yaş, gelir, medeni durum gibi demografik özelliklerine göre incelenerek katılımcıların genel profilleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anket yapılan kişilerin çoğunluğunun; erkek, % 69,80'nin 31-51 yaş aralığında, yükseköğretim düzeyinde eğitim almış ve evli olup aylık gelirlerine bakıldığında çoğunluğun 4000 TL, 6000 TL ve 8000 TL sınırında, birbirine çok yakın oranlarda dağıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum mensek mensuplarının çalışma yoğunluklarına göre yeterli seviyede gelir elde ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Büyük çoğunluğu 10 yıl ve üzeri iş deneyimine sahip olan meslek mensuplarından % 8,80'i 1-24 arasında, % 19,10'u 25-49 arasında, % 30,90'ı 50-74 arasında, % 19,10'u 75-99 arasında ve % 22,10'nun ise 100 ve daha fazla mükellef sayısına sahiptir. Ayrıca yapılan analiz sonucunda sadece bir meslek mensubunun yeminli unvanına sahip olduğu gözlenmiştir.

5.5.2. Ölçeğin Geçerliliği ve Güvenilirliği

E-maliye uygulamaları ölçeğinin alt boyutlarını tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Tablo 1'de yer alan sonuçlara göre; KMO değeri 0,776 ve Bartlett testi skoru 0,000 gibi değerler bulunmuştur. Buna göre araştırmadaki örneklem yeterliliği faktör analizinin kullanılabilmesi için uygundur.

Tablo 1. Vergilemede İktisadilik ve Vergi Uyumunu İfadelerine Yönelik KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçümü		0,776
Bartlett Sınama Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri	830,624
	Serbestlik Derecesi	190
	Anlamlılık Düzeyi	0,000

Vergilemede iktisadilik ve vergi uyumu ile ilgili 29 ifadenin faktör analizine tabi tutulması sonucu, 6 ana faktör oluşmaktadır. Ancak, 9 ifadenin ilgili faktörde tek kalması nedeniyle bu ifadeler çıkarıldıktan sonra tekrar faktör analizi yapılmıştır. Meslek mensuplarının e-maliye uygulamalarına ilişkin öz değer istatistiğine bağlı faktörler ve varyansları Tablo 2'de verilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, 6 ana

faktör oluşmuş olup bu 6 faktör toplam varyansın % 62,618'ini açıklamaktadır. Tablo 3'de görüldüğü üzere faktörler ayrı ayrı değerlendirildiğinde;

- Faktör 1: “*Vergi Toplamada Etkinlik*” isimli faktör; diğer faktörlerden bağımsız olarak toplam varyansın en büyük kısmını (% 25,710),
- Faktör 2: “*Zaman ve Maliyet Tasarrufu*” olarak adlandırılan faktör; toplam varyansın % 11,091'ini,
- Faktör 3: “*E-uygulamalara Yönelik Sorunlar*” şeklinde isimlendirilen faktör; toplam varyansın % 7,709'unu,
- Faktör 4: “*Şeffaflık ve İktisadilik*” isimli faktör; toplam varyansın %6,660'ını açıklamaktadır.
- Faktör 5: “*Bilişim Alt Yapısı*” isimli faktör; toplam varyansın % 6,313'ünü
- Faktör 6: “*Vergisel İşlemlerde Kolaylık*” isimli faktör; toplam varyansın % 5,136'sını açıklamaktadır.

Tablo 2. Öz değer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Varyans

FAKTÖRLER	Özdeğer	Açıklanan Varyans	Faktör Yükleri	Güvenilirlik
Vergi Toplamada Etkinlik	5,142	25,710		
23.E-vergileme uygulamalarının kullanımı arttıkça kanunların karmaşıklığı azaldığından, mükelleflerin vergiye uyumu artmaktadır.			,784	,805
27.E-maliye uygulamalarının yaygınlığı ve kullanımı arttıkça devlet, vergi toplamada etkinliğini artıracaktır.			,731	
18.E-vergileme uygulamalarının gelişmesiyle vergisel işlemlerin daha şeffaf olacağını düşünüyorum.			,637	
25.Bu sistem, mükelleflerin sorularına veya tereddüt ettiği konularda açıklayıcı, doğru ve standart cevaplar verilmesine olanak sağlamaktadır.			,606	
26.Devletin, uygulamaya koyduğu e-düzenlemelerle birlikte bütçe gelir-gider oranları için yaptığı tahminlerdeki yanılma payı azalmaktadır.			,578	
17.Beyannamelerin elektronik ortamda verilmesiyle mesai saati kavramı ortadan kalkmaktadır.			,498	
14.E-vergileme uygulamalarını kullanmak iş performansını artırmaktadır.			,448	
Zaman ve Maliyet Tasarrufu	2,218	11,091		
13.E-fatura sistemi ve vergilemeye ait işlemlerin elektronik ortamda yapılabilmesi kağıt ve arşivleme masrafını en aza indirmektedir.			,755	,699
19.Genel olarak e-uygulamalar bürokrasiyi hızlandırarak ve kırtasiyeciliği azaltarak kaynakların verimli kullanılmasını sağlamaktadır.			,742	

11.E-yoklama sistemi ile zaman kaybı en aza indirilerek, devlete ilgili olayın takibi ve haberi anında yapılabilir.			,567	
15.E-maliye uygulamalarıyla emek ve zamandan önemli ölçüde tasarruf etmiş bulunmaktayım.			,551	
E-uygulamalara Yönelik Sorunlar	1,542	7,709		
21.Elektronik ortamda GİB'e erişim zaman zaman sıkıntılı olmaktadır.			,881	,724
22.Bilişim alt yapılarının tam entegrasyonu yeterli düzeyde değildir.			,851	
2.Kullandığım muhasebe programları yüksek maliyetlidir.			,611	
Şeffaflık ve İktisadilik	1,332	6,660		
8.E-defter devletin vergi kayıp ve kaçakçılığını önleme açısından en önemli uygulamalardan bir tanesidir.			,803	,642
9.Kamu kurumlarının saydamlığının ve güvenilirliğinin artma-sında e-vergileme uygulaması önemli bir enstrümandır.			,689	
Bilişim Altyapısı	1,263	6,313		
4.Yapılan mevzuat değişiklikleri eş zamanlı olarak bilişim sistemine uyarlanmaktadır.			,812	,603
3.Bilişim alt yapılarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.			,785	
Vergisel İşlemlerde Kolaylık	1,027	5,136		
6.Gelişen teknoloji ve e-vergileme uygulamaları, mükelleflerin belirli yükümlülüklerini daha kolay yerine getirebilmelerini sağlar.			,790	,489
5.Vergisel işlemlere yönelik e-maliye uygulamalarıyla hız, esneklik ve verimlilik sağlanmıştır.			,663	

Tablo 2 incelendiğinde, yapılan çalışmada Faktör 6 dışında tüm faktörlerin Cronbach's alpha değerinin 0,60'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Çalışmanın ilk olmasından dolayı Faktör 6 için elde edilen oranın kabul edilebilir bir değer olduğu söylenebilir.

5.5.3. Anova Testi

Bağımsız değişkenlerin kendi aralarında nasıl etkileşime girdikleri ve bu etkileşimlerin bağımlı değişken üzerinde ortaya çıkardığı farklılıkları analiz etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmaktadır. Belirlenen farklılığın yönünü tespit etmek amacıyla Post-Hoc analiz teknikleri uygulanır.

Yaş değişkenine göre 6 farklı grubun anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda, zaman ve maliyet tasarrufuna ilişkin yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. (F=8,241; 000). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı

farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Post-Hoc analiz tekniklerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçları yer alan Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Zaman ve Maliyet Tasarrufunun Yaş Değişkenine Göre Scheffe Testi Sonuçları

Dependent Variable	(I) C2	(II) C2	Mean Difference (I-II)	Std. Error	Sig.
Zaman ve Maliyet Tasarrufu	21-30 arası	31-40 arası	,16837	,22952	,910
		41-50 arası	,70455*	,23720	,036
		51 ve üzeri	,61957	,23057	,070

Tablo 3 incelendiğinde zaman ve tasarruf faktörünün, yaş değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası uygulanan scheffe testi sonucunda 21-30 arası yaş grubu ile 41-50 arası yaş grubunda yer alanlar arasında 21-30 arası yaş grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre 21-30 yaş grubunu oluşturan meslek mensupları, elektronik uygulamaların genel olarak zaman ve maliyet tasarruf sağladığı görüşündedir. Bu durum genç yaşta olan meslek mensuplarının internet-bilgisayar teknolojisine daha ilgili ve hakim oldukları ayrıca değişim ve yeniliği daha fazla istedikleri şeklinde açıklanabilir.

Toplam iş deneyimi süresinin 6 farklı grup arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda elektronik uygulamalara yönelik sorunlar ile zaman ve maliyet tasarrufuna ilişkin farklı iş deneyim süresine sahip olanların aritmetik ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,829$; $0,11$). Belirlenen anlamlı farklılığın, iş deneyim süresinin yıl olarak hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek amacıyla LSD ve Scheffe testi uygulanmış olup sonuçlar Tablo 4 ve Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 4. Zaman ve Maliyet Tasarrufunun İş Deneyimine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Dependent Variable	(I) C5	(II) C5	Mean Difference (I-II)	Std. Error	Sig.
Zaman ve Maliyet Tasarrufu	6-9 yıl	0-2 yıl	,26282	,40292	,935
		3-5 yıl	,72115	,35967	,264
		10 yıl ve daha fazla	,59831*	,18398	,017

Tablo 4'te görüldüğü gibi Scheffe testi sonucunda 6-9 yıl iş deneyimine sahip olan meslek mensupları ile 10 yıl ve daha fazla deneyime sahip olanlar arasında 6-9 yıl grubunda yer alanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 5. Elektronik Uygulamalara Yönelik Sorunların İş Deneyimine Göre LSD Testi Sonuçları

Dependent Variable	(I) C5	(II) C5	Mean Difference (I-II)	Std. Error	Sig.
Elektronik Uygulamalara Yönelik Sorunlar	6-9 yıl	0-2 yıl	-,90598	,58981	,127
		3-5 yıl	,20513	,52651	,697
		10 yıl ve daha fazla	-,70004*	,269333	,010

Tablo 5'te LSD testi sonucunda 6-9 yıl iş deneyimine sahip olan meslek mensupları ile 10 yıl ve daha fazla deneyime sahip olanlar arasında 10 yıl ve daha fazla tecrübeye sahip olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anket uygulanması sırasında yapılan görüşmelerde de daha fazla kıdeme sahip, dolayısıyla ileri yaş grubunu oluşturan meslek mensupları e-uygulamalarının karmaşık bir yapıda olduğunu nihayetinde iş ve işlemleri kolaylaştırdığını fakat sistemi tam anlamıyla öğrenmeye çalışırken çok fazla zaman kaybettiklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca yaptıkları her işlemde alışkanlıkları gereği mutlaka yazıcıdan çıktı alıp belgelerini dosyaladıklarını ifade etmişlerdir.

5.5.4. T Testi

Belirlenen faktör gruplarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için T testi uygulanmış olup, zaman ve maliyet tasarrufu adlı faktör grubunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Test sonuçları Tablo 6'de yer almaktadır.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Zaman ve Maliyet Tasarrufuna İlişkin T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	S.S	S.D	T	p
Kadın	14	2,3571	1,00183	136	2,547	,023
Erkek	122	1,7459	,94280			

Cinsiyet açısından zaman ve maliyet tasarrufu faktörü arasında da anlamlı bir farklılık görülmüştür (T= 2,547 p=0.023<.050). Kadın çalışanların zaman ve maliyet tasarrufuna ilişkin görüşlerinin ortalaması (2,3571) iken, erkek çalışanların ortalaması

(1,7459)'dir. Kadın çalışanların erkeklere oranla her açıdan ev ve iş sorumluluklarının daha fazla olması nedeniyle, zaman tasarrufu açısından bu uygulamaların sağlamış olduğu kolaylıklardan memnun olmaları olası bir sonuçtur.

Ayrıca Tablo 7 incelendiğinde meslek mensuplarının en sık kullandıkları uygulamaların sırasıyla e-beyanname, borcu yoktur ve borç sorgulama olduğu görülmektedir. Mükellefler vergisel işlemlerini yerine getirmek amacıyla vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin güvenilir, hızlı kolay ve ekonomik bir şekilde vergi idaresine intikalini sağlamak, vergi beyannamelerinin doldurulması sırasında hata yapmamak amacıyla çoğunlukla mali müşavirlere başvurmakta, aynı zamanda vergi dairesinin beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırmış olmaktadır.

Tablo 7. Meslek Mensuplarının En Sık Kullandığı Uygulamalar

E-uygulamalar	Frekans	Oran %
E-Beyanname	116	92,60
Borcu Yoktur	46	33,80
Borç Sorgulama	16	19,10

Anket uygulaması esnasında e-faturayı kullanan meslek mensuplarının oldukça az sayıda olduğu görülmüştür. Tokat ili kapsamında yıllık cirosu 10 Milyon TL olan firma veya işletmelerin sayısı az olduğundan dolayı e-fatura uygulamasının düşük oranda kullanılması olası bir sonuçtur. Belirlenen yıllık ciro miktarı azaltılırsa e-faturanın yaygınlaşacağı beklenmektedir.

Mensup mensuplarına yöneltilen “Genel olarak bu uygulamalar sizde hangi çağrışımı uyandırmaktadır” sorusuna verdikleri yanıtlar arasında ilk sırayı hız, ikinci sırayı işlem kolaylığı, üçüncü sırayı ise hatasız işlem yapma seçeneği almıştır. Meslek mensupları görüşmeler sırasında e-maliye uygulamalarıyla çok büyük kolaylıklar ve yenilikler geldiğini bunun yanı sıra uygulamaların çeşitlenmesiyle birlikte kendilerine yüklenen sorumluluğun da ciddi anlamda arttığını söylemişlerdir. Kanunlarda sık sık yapılan değişiklikten şikâyetçi olmuşlar, değişen bir kanunu öğrenmeden bir diğerinin değişmesini takip etmekte çektikleri güçlükten yakınmışlardır. Kendilerini ilgilendiren kanun, tüzük, yönetmelik, genelge vb. düzenlemeleri anlaşır bulmadıklarını ve ortak bir içtihat sağlayamadıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca özellikle ileri yaş grubunu oluşturan meslek mensupları interneti ve uygulamaları kullanmada yeterli seviyede olmadıklarını ifade etmişlerdir. Yine iş kur ve SGK ile bağlantı kurmakta zaman zaman sıkıntı yaşandığı dile getirdikleri bir diğer sorundur.

6. Sonuç

Günümüzde geleneksel yöntemlerle yürütülen iş süreçlerinde küreselleşmeyle birlikte büyük değişiklikler yaşanmış, hızlı bir şekilde bilişim ve internet toplumuna doğru bir dönüşüm söz konusu olmuştur. Dünya ülkelerinin genelinde küreselleşme olgusunun etkisiyle devletlerin etkinliğini sağlayan üretim faktörü yerini bilgi toplumuna bırakmıştır. Özellikle vergisel açıdan hüküm ifade eden işlemlerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, mükellefler açısından olduğu kadar meslek mensupları ve vergi daireleri açısından da yeni imkânlar ortaya çıkarmıştır.

Teknolojinin vergi ile ilgili alanlarda yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasının ortaya çıkarmış olduğu en önemli sonuç mükelleflere ait bilgi sistemlerinin vergi mevzuatı açısından da bir düzenleme alanı haline gelmesidir. Son dönemlerde Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan muhtelif tebliğ belirlenmeleri ile uygulamaya koyulan e-defter, e-fatura, e-arşiv ve kayıt saklama gereksinimleri doğrudan mükelleflere ait bilişim sistemlerini etkileyen kuralları içeren önemli uygulamalar arasında yer almaktadır. Mevcut e-maliye uygulamaları meslek mensuplarının olduğu kadar konu ile ilgili çözüm sunan teknik birimlerin de yoğun bir şekilde tartıştığı konular arasında yer almaktadır.

E-maliye uygulamalarıyla kamu kurumlarının kendi aralarında bilgi paylaşımının sağlanması, mükellefin vergi dairesine gelmesini gerektirmeyecek güvenilir ve hızlı hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi, iş yükünün azaltılması, personelin daha verimli ve etkin çalışmasını sağlayan şeffaf, saydam ve verimli bir vergi yönetimi amaçlanmaktadır. Mükelleflerin vergilendirmeye ait iş ve işlemlerini tek bir sistem üzerinden takip etmesi hem vergi dairesi hem meslek mensubu hem de mükellefin kendisine yönelik vergisel işlemlerdeki karmaşanın önlenmesi, herkes tarafından anlaşılır, sade ve en hızlı şekilde istenilen sonuca ulaşılması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte, devletlerin bütçeleri için en önemli gelir kaynağı olan verginin, üzerinden alındığı ekonomik değerlerin elektronik ortamda takip edilmesi, kayıt altına alınması ve bu kayıtlara dayalı olarak verginin tahakkuk edilmesi, geleneksel yöntemlerine nazaran çok daha kolay yapılabilmektedir. Vergilendirmeye ait işlemlerin elektronik ortamda yapılması, bilgi ve belgelerin ilgili kişiler için kullanımını kolaylaştırmaktadır. Böylelikle ihtiyaç olunan belge ve bilgilere daha hızlı ve istenilen anda ulaşılabileceğiyle bürokrasi ve kırtasiye en düşük seviyelere gerilemektedir.

Araştırma bulgularına göre; analizler incelendiğinde, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın elektronik ortamda bağlantı ihtiyaçlarını karşıladığına katılanların yüzdeliği çok küçük bir farkla katılmayanların önüne geçtiği görülmüştür. Bunun sebebi ise çoğunluğa yakınının İş kur ve SGK ile olan bağlantılarda sıkıntı yaşamış olmasıdır. Yapılan mevzuat değişikliklerinin kullandıkları programlarda eş zamanlı olarak güncellenmesinde bir sıkıntı yaşamadıklarını fakat kanunların çok sıklıkla değiştiğini, değişen kanunları düzenli bir şekilde takip edemediklerini ve kanunların karmaşık olduğundan dolayı ortak bir anlam çıkarmada problem yaşadıklarına değinmişlerdir. Yine e-maliye

uygulamalarıyla geleneksel anlayışa göre birçok avantaj sağladıklarını ancak belge ve bilgi paylaşımı sürecinde aracı kurum olan Gelir İdaresi Başkanlığı'na evrak başına yüksek miktarlarda kontör (TL) ödediklerini dile getirmişlerdir. Meslek mensupları e-maliye uygulamalarıyla elektronik ortamda hizmet verilmesiyle vergisel işlemlerde yaptıkları hataların büyük oranda azaldığını, mesai saati sınırı olmaksızın günün her saatinde beyanname verebildiklerini böylece iş performanslarının arttığını ifade etmişlerdir. Ayrıca e-tebligat uygulamasına ılımlı bakmış, mükelleflerin vergisel işlemlerinin veya borçlarının kendilerine e-tebligat yoluyla bildirilmesiyle mevcut iş yükünün azalacağına ve mesleki açıdan üzerlerinde bulunan kötü imajın önlenebileceğine yönelik görüşlerini bildirmişlerdir. E-faturanın özünde çok yararlı ve uygulama olarak yeterli olduğunu ancak kendi alışkanlıklarından dolayı ve ilgili kişilerin talepleri üzerine mutlaka her işlem sonrasında çıktı alıp dosyalama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Vergi kayıp ve kaçakçılığına yönelik e-defter uygulamasının faydalı olduğuna ilişkin ifadeye kesinlikle katılıyorum (% 39,7) diyenler ile katılıyorum yanıtını verenlerin (% 41,2) oranla çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Genel olarak meslek mensupları e-maliye uygulamalarıyla zaman ve ekonomik yönden büyük tasarruf sağladıklarını ifade etmişler, ancak kendi alışkanlıklarından kaynaklanan ve bağlantılarda yaşanan bazı teknik aksaklıklardan dolayı problem yaşadıkları görülmüştür. Bunların önlenmesi adına e-maliye uygulamalarına yönelik eğitim ve seminer programlarının sıklaştırılması, meslek mensuplarının uygulamaları daha iyi kavramasında ve dosyalama alışkanlıklarının azaltılmasında faydalı olabilir. Uygulamalara dönük kanun değişikliklerin daha sade ve anlaşılır olması ayrıca değişen her kanun için belirli bir süre verilmesi o kanunun anlaşılması ve özümsemesi açısından faydalı olacaktır. Yeniden düzenlenen VUK ile bu beklentinin sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca vergileme sürecinde devletin denetleyen taraf, meslek mensuplarının ise mükellef ile devlet arasında köprü kuran taraf olması nedeniyle sorumluluklarının fazla olmasından dolayı daha fazla yetkiyle donatılmaları vergicilik yönünden devlet açısından daha verimli ve yapıcı olacaktır. Bilgi ve belge iletişimde ödenen kontörlerin daha makul bir düzeye düşürülmesi uygulamaların daha fazla kullanılmasını sağlayacaktır. Yine Tokat ili için diğer kamu kurumlarıyla haberleşmeyi sağlayan program ve ağ iletişimde meydana gelen aksaklıkların giderilmesine yönelik yeterli alt yapı ve teknik yapının temin edilmesi gerekmektedir.

E-beyanname uygulaması ile birlikte vergi dairesine gitmekten kurtulan mükellefler için para ve zaman maliyeti düşünüldüğünde, aynı beyannamelerin elektronik ortamda verilmesiyle zaman tasarrufu ve işlem hızına yönelik büyük avantaj sağladıkları görülmektedir.

Bilgi güvenliğinin ve kişisel verilerin korunmasını sağlaması, geleneksel anlayışın hakim olduğu dönemlerde haftalarca süren tebligat işleminin elektronik tebligat sistemi ile saniyeler içinde gerçekleştirilmesi, ilgili belge içeriğinin başkaları tarafından değiştirilemeyeceğini garanti etmesi ve güvenilir olması yönüyle e-tebligat

uygulanmasına Nisan 2016'da başlanmıştır. Bu uygulamadan istenilen verimin elde edilebilmesi için bir an önce gerekli altyapı sağlanmalı, mükelleflere e-tebligat konusunda yeterli bilgilendirme yapılmalıdır.

E-fatura uygulaması ile birlikte klasik faturalamadaki kağıt maliyetinden tasarruf edilmesi, faturaların postalanma maliyetinin ortadan kalkması ve işgücü maliyetlerinin azaltılması devlet için iktisadiliğin sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu yönüyle e-fatura kullanımının özellikle Tokat ili gibi küçük illerde gelişmesi ve yaygınlaşması için firmaların belirlenen yıllık 10 Milyon TL'lik ciro elde etme şartı daha makul bir seviyeye düşürülmelidir. Yıllık ciro miktarının düşürülmesiyle cirosu 10 Milyon TL'nin altında kalan firmalar da e-fatura uygulamasını kullanabilecektir. E-faturaya geçenlerin faydalanacağı e-arşiv uygulamasıyla hem kaynakların optimal kullanımı hem de sayısal verilerin doğruluğu ve tutarlılığı sağlanacaktır.

Sonuç olarak e-maliye uygulamalarıyla kamu gelirlerinin esasını oluşturan vergilerin devlet tarafından tahsil edilmesinde aktif rolü olan meslek mensuplarının talepleri ve düşünceleri e-maliye uygulamalarının asıl sahibi olan Maliye Bakanlığı'nca dikkate alınması, bu uygulamaların başarılı bir şekilde kullanılması, kayıt dışı ekonomi ve vergi kayıp ve kaçığı ile mücadele etmede iktisadiliğin sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Kaynakça

- Andreoni, J., Erard, B. ve Feinstein, J. (1998). Tax Compliance. *Journal of Economic Literature*. (36): 818.
- Aygün, R. (2012). Vergi Afları ve Vergi Uyumuna Etkisi. *Vergi Dünyası*. (369): 89.
- Başar, M. S. & Bölükbaş, A. (2010). Gelişmişlik Göstergeleri ve E-Devlet İndeksi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (14): 158.
- Çınar, O. & Güney, S. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Sorunlar Hakkındaki Görüşleri: Erzurum Örneği. *Ekev Akademi Dergisi*. (50): 259-272.
- Demirbaş, T. vd. (2012). Mükelleflerin E-vergileme Sistemini Benimsemelerini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bursa Araştırması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (1): 59-84.
- Demirli, Y. (2011). Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Reformları ve Türkiye’de Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Açısından Değerlendirme. *Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları*. (412): 26-27.
- Gerçek A., Demirbaş T., Giray F., Yüce M., Oğuzlar A. (2013). *Türk Gelir İdaresinde E-Devlet Uygulamalarının Mükellefler Tarafından Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Hepaksaz, E. (2011). *Türkiye’de E-Devlet ve E-Mali Uygulamalar*, Gazi Kitabevi, Ankara, Şubat 2011
- <https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=GuestOfMonthD&Id=2220>, (11.10.2015).
- James, S. & Alley, C. (2002). *Tax Compliance, Self-Assessment and Tax Administration*. MPRA Paper No. 26906, http://mpra.ub.uni-muenchen.de/26906/1/MPRA_paper_26906.pdf, (01.10.2015).
- OECD, (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı). (2008). *Monitoring Taxpayers’ Compliance: A Practical Guide Based on Revenue Body Experience*, <http://www.oecd.org/tax/administration/40947920.pdf>, (06.10.2015).
- Özgen, F. B. (2007). Kamu Hizmet Arzında Verimlilik Açısından E-Vergilendirme Uygulamaları (Türkiye’de E-Beyanname Sistemi Üzerine Bir İnceleme). Uluslararası 6. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi.

- Saraç & Girgin, A. U. (2013). *KPSS ve Kurum Sınavlarına Yönelik Maliye*. İzmir: İlkem Ofset Basım ve Matbaacılık.
- Saraç, Ö. (2010). Vergi Harcamaları ve İktisadi Etkileri. *Maliye Dergisi*. (159): 271.
- Saruç, N.T. (2007). E-Devlet Hizmetlerinden Yararlanma Derecesi ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Amprik Bir Çalışma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (1): 191-213.
- Selen, U. (2011). Türkiye’de Vergi Kapasitesinin Kullanımı ve Vergi Yükü Üzerine Bir Değerlendirme. *Vergi ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler*. (ss. 313). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şentürk, H. S. (2014). Vergiye Gönüllü Uyum Sağlanmasında Fayda İlkesinin Rolü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 9(3): 134.
- Sevinç, İ. & Şahin, A. (2013). Kamu Çalışanlarının E-Devlet Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesine Yönelik Karaman İlinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (2): 197-212.
- Silvani, C., & Baer, K. (Mart 1997). IMF Working Paper, “Fiscal Affairs Department”: Designing a Tax Administration Reform Strategy; Experiences and Guidelines. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9730.pdf>, (10.10.2015).
- Uruş, A.F. (2014). Türkiye’deki Gelir Vergisinin Vergileme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Vergi Dünyası*. (399): 134.
- Yaman, D. (2008). *Kamu Yönetiminde Elektronik Devlet Modeli ve İşletmelerin Vergi Tahsilatlarının Elektronik Ortamda Uygulanması: Ankara İli Örneği*. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.